

JOGALKOTÁS ÉS JOGALKALMAZÁS A XXI. SZÁZAD EURÓPÁJÁBAN

Budapest – Debrecen, 2014.

JOGALKOTÁS ÉS JOGALKALMAZÁS A XXI. SZÁZAD EURÓPÁJÁBAN

Szerkesztő:
Dr. Zoványi Nikolett

Felolós kiadó:
Csiszár Imre

ISBN 978-615-80044-1-1

Nyomta és kötötte a Kapiális Nyomdaipari Kft., Debrecen
Felolós vezető: ifj. Kapusi József

Borítóierv: Matuz István

A kézirat lezárva 2014. július 31.

© Doktoranduszok Országos Szövetsége Jogtudományi Osztály,
Dr. Zoványi Nikolett

TARTALOMJEGYZÉK

ELÖSZÓ	8
AGRÁRJOGI ÉS KÖRNYEZETJOGI TANULMÁNYOK	
FRANCSOVICS István	
Előhaszonbérleti Jog Gyakorlása Termőföld Haszonbérleténél	9
GYÖRE Annamária Csilla	
Az EU Értékválasztása: Megújuló Energia Vagy Atomenergia?	16
HORNYÁK Zsófia	
A Földforgalmi Törvény Hatása A Tulajdoni Viszonyokra	27
JANI Péter	
A Termőföldvédelem Jogi Szabályozásának Kialakulása Magyarországon	37
SZILÁGYI Szabolcs	
A Gáziparban Történő Szabálytalan Vételzés Jogi Szabályozása	49
ALKOTMÁNYJOGI ÉS KÖZIGAZGATÁSI JOGI TANULMÁNYOK	
ÁRVA Zsuzsanna	
Organizational Changes Of Administrative Sanctioning. The New Relationship Between Law On Offences And Structure Of Administrative System In Hungary	56
BARTA Atilia	
Középszintű Önkormányzatok Tegnapi, Ma, Holnap	65
BÁTYI Emese	
A Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság Szerepe A Tudományos Minősítés Rendszerében	78
GÖRÖG Dóra	
Az Európai Unió Jogfejlesztő Politikájának 21. Századi Kihívásai – A Környezetvédelem És Kisebbségi Jogok	90
JÁMBOR Adrienn	
A Társállatok Jogi Védelme	106
KLEMM Dávid	
Magyarország És Az Európai Integráció	118

POHUBI Máté	128
A Rendészeti Fogalma A Magyar Jogtudományban	
REITERER Zoltán	135
A Közigazgatási Eljárásjog Alapelveiben Biztosított Ügyféli Jogosultságok	
TÖRÖK Erzsébet Zsuzsanna	148
Házirend És Betegjog A Kórházban	
ZSÍROS Annamária	158
Hogyan Kerül A Család Az Alkotmányba?	
BÜNTETŐJOGI ÉS BÜNTETŐ ELJÁRÁSIJOGI TANULMÁNYOK	
BICZÓ László	
Bírói Felelősség Contra Partalan Bíró? – A Bizonyítási Teher Dilemmái A Magyar	
Büntetőeljáráshoz	168
ELEK László	
A Jogos Védelem Határai Napjainkban	181
FEDOR Anett	
Jogalkotás És Jogalkalmazás A Kiemelt Jelenlőségi Büntetőügyek Tükreben	194
GÓCZA Ágnes	
Fogorvosvédelem A Büntetőjog Tükreben	203
HÁGER Tamás	
A Tényálláshoz Kötöttség A Harmadikú Büntetőeljáráshoz	213
HATT Csilla	
Az Okiratok Ismertetése És Felolvasása A Tárgyaláson	221
KISS Patrik	
A Korruptós Bűnselekmények Pénalizálásának Megváltozott Szabályai Az Új Büntető	
Kódexben	228
KORMOS Tímea	
A Halottak Rendkívüli Élete	238
KOVÁCS Krisztina	
Egyénítés, Kockázatbecsülés, Reszocializáció? Az Új Büntetés-Végrehajtási Törvény	
Koncepció	242
MISKOVICS Mariann	
A Fegyveres Elkövetés Hatályos Szabályozása Az Osztrák Büntetőjogban	251

PÁRKÁNYI Eszter	
A Büntetésig És Vissza: A Fiaralkorúak Büntető Igazságszolgáltatásának Változásai	
Hollandiában	258
RADULY Zsuzsa	
A Büntetőjogi Mediáció - Az „Élő Jog”	268
TÓTH Andrea Noémi	
Az Osztrák És Magyar Távollantás Összehasonlító Elemzése	277
TÖRÖK Blanka	
A Favor Defensionis Elvének Megjelenése A Bizonyítás Során, Különbös Tekintettel A	
Terhelt Kihallgatását Érintő Rendelkezésekre	284

JOGBÖLCSELETI TANULMÁNYOK	
SZABÓ Erzsébet Julianna	
A Jogalkotás És Jogalkalmazás Együttes Vizsgálatának Szükségességéről Az Ókori	
Jogtörténeti Kutatásokban	294
ZSOLDICS Zsófia	
A Polgári Jogi Elvárhatóság	300

NEMZETKÖZI JOGI ÉS MUNKAJOGI TANULMÁNYOK	
BAGDI Katalin	
Az Európai Üzemi Tanácsra Vonatkozó Szabályok A Magyar Jogban	307
DORKA Dóra	
Új Alapelvek A Hazai Községi Igazgatási Jogviszonyban?	317
HRECSKA Renáta	
Jogalkalmazás Az Adminisztratív Bírók Gyakorlatában	323
LADOS Dóra Rozália	
A Hazai Magán-Nyugdíjbiztosítás Jogi Szabályozása Napjainkig	329
MILANOV Viktor	
A Macedón-Görög Konfliktus Fejlődése Az 1995-Ös Ideiglenes Megállapodás Tükreben	341
SZABÓ Fruzsina Mariann	
Az Európai Külföldi Szolgálat Szerepe És Fejlődése*	348
ZACCARIA Márton Leó	
Az Egenlő Bírásmod Követelményének Szabályai A Munka Törvénykönyvben	368

PÉNZÜGYI JOGI TANULMÁNYOK

LAKATOS Máté	
Svédország És Dania Energiadó Rendszere Az EU Irányadó Irányelveinek Tükrében.....	380
MIRALYI Petra	
A Megfelelő Belső Piaci Verseny Elősegítése Az Alkoholtermékek Jövedékiadó-Mértékének Harmonizációja Tükrében.....	389

POLGÁRI JOGI ÉS POLGÁRI ELJÁRÁSI JOGI TANULMÁNYOK

BENCsik Klaudia	
A Class Action Az Eredeti Formájában És Egy Befogadó Országban.....	401
BODÓ László	
Konszenzusi Felelősség Az Új Ptk.-Ban.....	412
GÁL István	
A Szellemi Kézős Tulajdon Jogelméleti Alapjai.....	419
KASZÁS Eszter	
Az Orvosi Műhibaperek Egyes Eljárásjogi Kérdései, Különös Tekintettel A Bizonyítástra..	431
KERESZTES Gergő Márk	
Egyedileg Megtárgyalt? – Akadály A Tisztelettelenség Vizsgálata Előtt.....	438
KÖMIVES Péter Miklós	
Személyiségvédelem A Sajtó- És Médiajogban	445
NAGY Gergő	
A Sételendij És Felelősségbiztosítás Viszonyának Egyes Kérdései Az Új Ptk.....	449
Hatalybalépésének Külsőben	456
SÁPI Edit	
Az Általános Szerződési Feltételek És A Szerzői Jog Kapcsolódó Pontjai	456
SZABÓ Szandra Kinga	
Uniói Támogatások Visszaftizetésének Kötelezettsége	466
TARKÓ Izabel Ágnes	
Kényszermegoldások Magáncsöd Hiányában – A Magánszemélyek Fizetéseképtelenségének Okai	474
TÓTH Barbara	
A Hátatlon Általános Családjogi Úgyek Uniói Szabályozásának Hiányzó Láncszeme - A Házassági Vagyoni Rendeletjavaslatok.....	483

VINCZE Gabriella

Az Uniói Jogalkotás Hibridje- Opcionális Közös Adásvételi Jog És Fogyasztóvédelem	495
ZOVÁNYI Nikolett	
Vasúti Utasok Jogi Az Európai Unióban	508

Keresztes Gergő Márk¹: Egyedileg megtárgyalt? – Akadály a tisztességtelenség vizsgálata előtt

Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Témavezető: Dr. Hajnal Zsolt egyetemi adjunktus

Bevezető gondolatok

A közelmúlt meglehetősen eseménydúsnak tekinthető a deviza alapú kölcsönszerződések „életében”. 2014. április 30-án Luxemburgban kihirdették a C-26/13. számú (Kásler és Káslerné Rábai ügy) előzetes döntéshozatali eljárás keretében hozott ítéletet. Ezt követően, 2014. június 3-án a Kúria döntött Gfv.VII.30078/2013. számú ügyben, majd 2014. június 16-án a Kúria Polgári Kollégiuma meghozta a 2/2014. számú Polgári jogegységi határozatot. Ezen döntésekben találkozhatunk mind az árfolyamrés, mind a hitelintézetek egyoldalú szerződésmódosítási jogát kikötő szerződési feltételek, mind pedig az árfolyamkockázat tisztességtelenségének elbírálásával, illetve a döntéshez szükséges, elvi jelentőségű előkérdések rendezésével.

A deviza alapú kölcsönszerződésekkel szembeni – a gazdaság- illetve szociálpolitikai intézkedéseken túlmenő – szűk értelemben vett küzdelem – azaz a szerződések érvénytelenségével kapcsolatos perek – három kiemelkedő területét tekintve a legmagasabb hazai és uniós bírói fórumok tehát állást foglaltak.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni azonban, hogy a bíróságoknak a tisztességtelenség vizsgálata előfeltételeként – a fent említett határozatok által nem érintett – előzetes kérdésekben is dönteniük kell. Ebbe a körbe tartozik az, hogy a vizsgálandó szerződés fogyasztói szerződés-e, továbbá, hogy a kifogásolt szerződési feltételek egyedileg megtárgyaltak-e. Jelen tanulmány keretében az utóbbi témakör egyes aktuális kérdéseivel kívánok foglalkozni, a hazai judikatúra tükrében. Munkám során a kialakult bírói gyakorlattól eltérő értelmezésekkel találkoztam, különösképpen a Debreceni Ítéltábla valamint a hatáskörébe tartozó törvényszékek ítéletei körében. Az itt jelentkező értelmezések ellentmondásaira kívánok rámutatni, és igyekszem azok helyénvalóságát megcáfolni. Előljáróban még annyit kívánok megemlíteni, hogy kifejezetten az egyoldalú szerződésmódosítási jogot biztosító feltételek tisztességtelenségét elbíráló ügyekkel foglalkoztam. Ezen eljárások – mint ahogy látni fogjuk – el sem jutnak a tisztességtelenség érdemi vizsgálatáig, hiszen azt a bíróságok nem látják megengedhetőnek.

1. Az egyoldalú szerződésmódosítás érvénytelensége

A bank egyoldalú szerződésmódosítási jogát kikötő szerződéses rendelkezések érvénytelenségének megállapítását az adósok részben jogszabályba ütközés, részben pedig tisztességtelenség jogcímén kérik a bíróságoktól. A tanulmány kizárólag a tisztességtelenség témakörével foglalkozik, ezért csupán az idevágó szabályozás rövid bemutatására törekszem.

A tisztességtelenség kontrollja

A jogszabályba ütközés mellett tehát a másik érvénytelenségi jogcím a tisztességtelenség. Jelen munka szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír, hogy a tisztességtelenség megállapítására kizárólag fogyasztói szerződésben,² és azon belül is csupán általános szerződési feltételek illetve egyéb, egyedileg meg nem tárgyalt kikötések vonatkozásában van lehetőség. E rendelkezésből következően egyedileg megtárgyalt szerződési feltétel nem minősülhet

¹ Jogász hallgató, IV. évfolyam, DE ÁJK.

² Régi Ptk. 685.§ e) pontja szerint fogyasztói szerződés: az a szerződés, amely fogyasztó és olyan személy között jön létre, aki (amely) a szerződést gazdasági vagy szakmai tevékenysége körében köti.

tisztességtelennek. Ennek magyarázata, hogy a professzionális piaci szereplőhöz képest „gyengébb” fél a fogyasztó, kiváltképp akkor, ha az alkufolyamatot is nélkülöző, egyedileg meg nem tárgyalt feltételeket alkalmaz a pénzügyi intézmény, ezért ilyen esetekben szükséges a fogyasztói érdekek fokozott védelme.³

Amennyiben ezen előzetes szűrőket sikerrel „túléli” az adós szerződése, illetve annak egyes feltételei, akkor a régi Ptk.⁴ 209.§ (1) bekezdése alapján lehet állást foglalni a tisztességtelenség tárgyában: *tisztességtelen az olyan kikötés, amely a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és a tisztesség követelményének megsértésével, egyoldalúan és indokolatlanul a fogyasztó hátrányára állapítja meg.* Fogyasztói szerződés esetén pedig a tisztességtelen kikötés semmis, a régi Ptk. 209/A.§ (2) bekezdésére tekintettel.

2. Akadály a tisztességtelenség vizsgálata előtt

Az egyoldalú szerződésmódosítást kikötő szerződési feltétel érvényessége illetve érvénytelensége tekintetében iránymutatóként szolgáló 2/2012 (XII. 10.) PK vélemény – amely rendezi a két érvénytelenségi jogcím közötti viszonyt, a jogirodalom nem éppen egységes megítélése mellett⁵ – alkalmazhatóságát tekintve nem tapasztalható kirívó ellentmondás az ítélkezésben, azonban előfordul, hogy a bíróságok – mint már a bevezetőben említettem – el sem jutnak a tisztességtelenség vizsgálatáig. A bíróságok gyakran arra hivatkozással utasítják el az adósok keresetét, hogy a kifogásolt feltétel egyedileg megtárgyalt, ezért a régi Ptk. 209.§ alkalmazása kizárt. Erre tekintettel szükséges vizsgálat tárgyává tenni az „egyedileg megtárgyaltság” kritériumrendszerét.

A régi Ptk. 205/A.§ (1) bekezdése szerint *általános szerződési feltételnek minősül az a szerződési feltétel, amelyet az egyik fél több szerződés megkötése céljából egyoldalúan, a másik fél közreműködése nélkül előre meghatároz, és amelyet a felek egyedileg nem tárgyaltak meg.* A (2) bekezdés szerint *az általános szerződési feltételt használó felet terheli annak bizonyítása, hogy a szerződési feltételt a felek egyedileg megtárgyalták. Ezt a szabályt kell megfelelően alkalmazni abban az esetben is, ha a felek között vitás, hogy a fogyasztói szerződésben a fogyasztóval szerződő fél által egyoldalúan, előre meghatározott szerződési feltételt a felek egyedileg megtárgyalták-e.* A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: az Irányelv) 3. cikkét tekintve pedig azt kívánom kiemelni, hogy *egy szerződési feltétel minden olyan esetben egyedileg meg nem tárgyalt feltételnek tekintendő, ha azt már előzetesen megfogalmazták, és ezért a fogyasztó nem tudta annak tartalmát befolyásolni, különösen az előzetesen kidolgozott szabványszerződések esetében.*

Ezeknek a szabályoknak azért van jelentősége, mert a tisztességtelenség vizsgálatának kizárólag általános szerződési feltétel illetve egyedileg meg nem tárgyalt egyéb szerződési kikötés esetén van helye. Erre tekintettel röviden ismertetni kívánom a Debreceni Ítéltáblán (és most már egyébként a Debreceni Törvényszéken és a Nyíregyházi Törvényszéken is) kialakult, a korábbi – és álláspontom szerint irányadónak tekintendő – bírói gyakorlattól meglehetősen eltérő, ezért pedig igencsak vitatható ítélkezést.

Az előbb említett bíróságok annak vizsgálatát, hogy egy adott kikötés egyedileg megtárgyalt-e vagy sem, az eljárás során figyelembe veendő szempontok rögzítésével kezdik: „a bíróság

³ VÉKÁS Lajos: *Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a "fogyasztó" fogalmáról*, Európai Jog, 2002., 5. szám, 8.

⁴ Tekintettel a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről szóló 2013. évi CLXXVII. törvény 50.§-ára, jelen tanulmány a régi Ptk. rendelkezésére épül.

⁵ Lásd: GADÓ Gábor: *A fogyasztó kölcsönszerződések egyoldalú módosításáról*, Gazdaság és Jog, 2012. (20. évf.), 10. szám, 2-7.; KEMENES István: *A pénzintézetek egyoldalú szerződésmódosítási jogáról*, Gazdaság és Jog, 2012. (20. évf.), 4. szám, 3-12.

összevetette a felperesek nyilatkozatát, a szerződéskötés előtt aláírt kölcsönigénylő lapot, kockázatfeltáró nyilatkozatot, valamint a kölcsönszerződés közjegyzői okiratba foglalt tartalmát és a rendelkezésre álló egyéb tényeket”.⁶ Ezek után pedig az alábbi fő indokokat jelölik meg annak alátámasztásául, hogy a hitelező minden kétséget kizáróan bizonyította az adott feltétel egyedileg megtárgyalt voltát.

- Elsőként jellemzően az adósok széleskörű tájékozottságára hivatkoznak a bíróságok. Ezt megalapozó okok többek között, hogy az ügyfelek már korábban is rendelkeztek hitellel, személyes ismeretségeiken valamint hitelközvetítőn keresztül informálódtak, közvetlenül a hitelkérelem benyújtása előtt a pénzügyi vállalkozás is tájékoztatást nyújtott számukra, és mindezekre tekintettel a szerződés megkötésekor már számos olyan információ birtokában voltak, amely alapján józanul mérlegelhettek.⁷ Felvetődik a kérdés, hogy az átlagosnál esetleg jobban körütekintő, valamint a megfelelő tájékoztatásban részesülő fogyasztót nem illeti meg a védelem? Valóban ez lenne az Irányelv célja, amikor kizárja azon szerződési feltételek tisztességtelenségének a megállapítását, amelyeket a felek egyedileg megtárgyaltak? Ez nyilvánvalóan ellentmondana mindenfajta fogyasztóvédelmi célkitűzésnek. A vonatkozó uniós jog az átlagfogyasztót veszi alapul,⁸ aki az Európai Unió Bíróságának ítélkezésére⁹ tekintettel „megfelelően tájékozott, figyelmes és körütekintő, figyelembe véve a társadalmi, kulturális és nyelvi tényezőket”.¹⁰ A fogyasztók tájékoztatása illetve informálása alapvető követelmény. Az a tény, hogy sokat beszélnek a felek az adott szerződésről, és akár minden egyértelmű és világos a fogyasztó számára, semmilyen relevanciával nem bír a tekintetben, hogy az adott feltételt a felek egyedileg megtárgyalták-e. A feltétel kialakítására vonatkozó tényleges befolyásolási lehetőség meglétét ezzel nem bizonyíthatja a hitelező. Úgy gondolom tehát, hogy a bíróságok tévesen hivatkoznak az ilyesfajta körülményekre az egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételekkel kapcsolatos hitelezői ellenbizonyítás sikerességének indokául.

- A fent említett vitatható ítéletekben gyakran megjelenik az „egyedileg megtárgyaltságot” bizonyítandó körülményként az, hogy a fogyasztónak lehetősége nyílt a szerződés megismerésére. Ez a vizsgált ítéletekben azt jelenti, hogy a fogyasztó mind az egyedi, közjegyző által készített szerződést, mind pedig az üzletszabályzatot és egyéb általános szerződési feltételt is megismerhette, azokat a hitelező az ügyfél rendelkezésére bocsátotta. A közjegyző az általa készített közokiratot felolvasta, illetve megmagyarázta.¹¹ Ezzel szemben azonban ellentétes bírói gyakorlat ismert, és – véleményem szerint – irányadónak is tekintendő. A BH 2013. 128 egyértelműen rögzíti, hogy nem elégséges annak igazolása, hogy a fogyasztó a szerződéses feltételeket megismerte. Ezen megállapításban a Kúria álláspontja¹² érhető tetten. A Kúria szigorúan megkülönböztette az „egyedileg megtárgyaltságot” és a „megismerés” fogalmait.¹³ Az a tény, hogy a fogyasztó megismerte a szerződési feltételeket, és az erre vonatkozó klauzulát is aláírta, csak abból a szempontból lehet releváns, hogy az általános szerződési feltételrendszer a szerződés részévé vált-e.

⁶ Lásd: pl. Nyíregyházi Törvényszék 6.P.22.167/2012/15. számú elsőfokú ítélete

⁷ Lásd: pl. Nyíregyházi Törvényszék 6.P.22.232/2012/24. számú elsőfokú ítélete, ezen indokokat egyébként helyesnek találta a másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla is: Pf.II.20.020/2014/3.

⁸ GYÉKICZKY Tamás: *Kit védünk? A fogyasztó közösségi jogi fogalmának társadalmi összefüggéseiről*. Európai Jog, 2012., 1. szám, 24-30.; HAJNAL Zsolt: *A fogyasztóvédelem alanya: a fogyasztó*. In: SZIKORA Veronika (szerk.): *Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel*, FOME, Debrecen, 2010., 50.

⁹ C-210/96 - Gut Springenheide és Tusky kontra Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt ügy, (1998) ECR I-4657

¹⁰ Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól

¹¹ Lásd: pl. Nyíregyházi Törvényszék 5.p:21.444/2012/32. számú elsőfokú ítélete, ezen indokokat egyébként helyesnek találta a másodfokon eljáró Debreceni Ítéltábla is: Pf.II.20.024/2014/3.

¹² 2/2011. (XII. 12.) PK vélemény a fogyasztói szerződés érvényességével kapcsolatos egyes kérdésekről

¹³ NEMESSÁNYI Zoltán: *Általános szerződési feltételek, tisztességtelen szerződési kikötések*. In: OSZTOVITS András (szerk.): *Bírói gyakorlat füzetek* 7., Opten, 2013., 19.

- Harmadikként a kölcsönfelvétel célja említendő, egészen pontosan az, hogy a sérelmezett feltételt tartalmazó szerződést – például – vagy egy korábbi kölcsönszerződésből fennálló fizetési kötelezettség egy összegben történő teljesítése végett,¹⁴ vagy éppen lakásvásárlási céllal¹⁵ kötötték. Ilyen esetekben a bíróságok azt is megjegyzik, hogy ezért személyre szabott és az ügyfél anyagi lehetőségeihez leginkább igazodó típusú kölcsön kiválasztására került sor, egyébként pedig több lehetőség közül is választhatott a fogyasztó. Éppen ezen okok következménye, hogy az ügyfél nem egy blankettaszerződést írt alá, hanem a felek nyilatkozatai és írásbeli tervezetei alapján a közjegyző által elkészített kontraktust. Ezen érvelés ellen a BH 2012. 247-re kívánok utalni. Ez a határozat világosan rögzíti, hogy önmagában az, hogy a szerződés nem blanketta kitöltésével jött létre, hanem közjegyzői okiratba foglaltan, nem jelenti azt, hogy a szerződés tartalma – annak minden részlete tekintetében – a felek tárgyalása eredményeként került megfogalmazásra. Ez a megállapítás pedig akkor is igaz, ha a közjegyző a vonatkozó jogszabályok betartása mellett felolvassa a közjegyzői okiratot a fél előtt. Ezek alapján ez az indokolás sem felel meg a 2/2011. (XII. 12.) PK vélemény 2. pontjában megfogalmazott követelményeknek, azaz a minden kétséget kizáró bizonyítással szembeni elvárásoknak.

- Ugyancsak nem áll meg a 2/2011. (XII. 12.) PK vélemény kritériumrendszerével szemben a bíróságok alábbi álláspontja. A pénzügyi szolgáltatók azon érvelését tették magukévá a bíróságok, mely szerint, ha a bankok üzletszabályzatai kizárólag az egyedi szerződésekben nem szabályozott kérdésekben irányadóak, akkor az egyedi szerződésekben a tartalom befolyásolásának lehetősége fennáll, az üzletszabályzattól el lehet térni.¹⁶ Meglátásom szerint ez csupán egy elvi lehetőség, és semmiképpen sem jelenti azt, hogy a hitelező ténylegesen is lehetővé tette volna a fogyasztó számára, hogy megfontolás tárgyává tegye az adott kikötés tartalmát, és azzal kapcsolatban akaratát érvényesítse. A fentiekben hivatkozott 2/2011. (XII. 12.) PK véleményen túlmenően az Irányelv 3. cikkére kívánok hivatkozni ezen bírósági állásponttal szemben: „az a tény, hogy egy feltétel bizonyos elemeit vagy egy kiragadott feltételt egyedileg megtárgyaltak, nem zárja ki ennek a cikknek az alkalmazhatóságát (azaz a tisztességtelenség megállapíthatóságát – K.G.M.) a szerződés többi részére, ha a szerződés átfogó megítélése arra enged következtetni, hogy a szerződés mégiscsak egy előre kidolgozott szabványszerződés”.¹⁷ Ezek alapján, vitán felül áll, hogy még ha a felek valóban az ügyfél egyedi igényeit szigorúan figyelembe véve, bizonyos feltételeket egyedileg megtárgyaltak, és ily módon eltértek az üzletszabályzattól, nem jelenti azt, hogy az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötések tekintetében is hasonlóan jártak el. A fentieket egybevetve pedig arra az álláspontra helyezkedem, hogy az „egyedileg megtárgyaltság” minden kétséget kizáró bizonyossággal történő megállapítása ezekben az ítéletekben igencsak gyenge lábakon áll.

¹⁴ Lásd: pl. Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.278/2013/7. számú másodfokú ítélete

¹⁵ Lásd: pl. Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.024/2014/3. számú másodfokú ítélete

¹⁶ Lásd: pl. Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.639/2013/4. számú másodfokú ítélete

¹⁷ Az Irányelv 3. cikk (2) bekezdésének 2. mondata.

Záró gondolatok

A 2008-ban kirobbant gazdasági világválság szükségszerűen magával hozta a magasabb szintű pénzügyi fogyasztóvédelem iránti igényt,¹⁸ és rámutatott a fennálló intézmények hiányosságaira illetve elégtelenségeire. Újabb és újabb kihívásokra kell reagálni a fogyasztók érdekeinek megóvása végett. Ezt az igényt próbálja kielégíteni mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás, előbbi a megfelelő eszköz megtalálásával, utóbbi pedig a hatékony és a fogyasztóvédelmi célokat szem előtt tartó ítélkezéssel. Nem maradhat passzív az Európai Unió sem, hiszen a közösségben prioritásként kezelt terület a fogyasztóvédelem,¹⁹ a luxemburgi Bíróság jogértelmező tevékenysége pedig igen gyakran nélkülözhetetlen a helyes út megtalálásához.²⁰

A fentiekben bemutatott ítélkezés alapján elmondható azonban, hogy a gyakorlatban nincs könnyű helyzetben a fogyasztó. Természetesen a tisztességtelenség, mint fogyasztóvédelmi célú érvénytelenségi ok mellett konkrét jogszabályi rendelkezés megsértése is érvénytelenségre vezet. Talán csupán egyfajta kiegészítő jellegű jogintézményről van szó, amely konkrét jogszabály-sérelem hiányában is megóvja a fogyasztót abban az esetben, ha a jóhiszeműség és a tisztesség követelményét sértő módon kerülnek meghatározásra a szerződéses jogok és kötelezettségek, a fogyasztó hátrányára. Ebben az esetben, azaz ha a tisztességtelenség vizsgálatára kerül sor, az optimális védelmi szintnek megfelelően kialakított szabályok fogyasztói érdekekre tekintettel történő alkalmazásán keresztül a cél nem lehet más, mint a felek közötti egyensúly megteremtése. Ezen túllépve olyan helyzet adódhat, amely már a fogyasztó önmagától való megvédéseként is értékelhető.²¹ A védelmi szint mára uniós standardokat kielégítő, ezért annak az ítélkezésben, az előzőekben bemutatott módon történő figyelmen kívül hagyása nem kívánatos útra tereli a fogyasztói érdekek magánjogi védelmét, aktuálisan pedig a pénzügyi fogyasztóvédelemben okoz anomáliákat.

A magánjogi eszköztár mellett a jogsértő bankokkal szemben közjogi eszközök alkalmazására is sor került. Ebben a körben több tízmilliós fogyasztóvédelmi bírság megfizetése mellett, a jogsértően elvont díjak fogyasztóknak történő visszafizetésére is kötelezte az érintetteket a Magyar Nemzeti Bank.²²

Visszatérve a peres eljárásokra elmondható, hogy a jogalkalmazásban a jogszabályt sértő feltételek észlelése nyilvánvalóan más módszert igényel, mint a jóhiszeműség és a tisztesség követelményeinek érvényre juttatása. Fontos azonban, hogy ezen utóbbi területen is kiszámítható ítélkezés alakuljon ki, hiszen már ez önmagában is a fogyasztói érdekek érvényesülése irányába (is) hat.

Összegzésként elmondható tehát, hogy, amennyiben egy fogyasztói szerződés tárgyára vonatkozóan kógens jogszabályi előírás létezik, annak megsértése a szerződés érvénytelenségét eredményezi jogszabályba ütközés címén. Ha ezt a szabályt nem sérti a szerződési kikötés vagy ilyen norma nem is létezik, akkor a tisztességtelenség kritériumrendszerének való megfelelés további kontrollt jelent, illetve jelenthet. Az pedig, hogy idővel bizonyos tisztességtelen magatartások, eljárások, illetve formulák konkrét jogszabályi rendelkezést is sértenek,²³ szintén fogyasztóvédelmi érdekeket szolgál. A jogalkotó ugyanis egyes, a tisztesség követelményével

¹⁸ HAJNAL Zsolt: *A pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályok aktuális változásai az Európai Unió jogalkotási folyamatainak tükrében*, Debreceni Jogi Műhely, 2009. (6. évf.), 1. szám, 11-13.

¹⁹ Az Európai Parlament és a Tanács 254/2014/EU rendelete a 2014 és 2020 közötti időszakra vonatkozó többéves fogyasztóvédelmi programról és az 1926/2006/EK határozat hatályon kívül helyezéséről

²⁰ Lásd pl. C-26/13 - Kásler és Káslerné Rábai ügy

²¹ NAGY Éva: *Fogyasztóvédelem és hitelszerződés*, In: BARTA Judit - WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Kodifikációs tanulmányok a polgári jog és a polgári eljárásjog témakörében*, Novotni, Miskolc, 2011., 130-131.

²² http://www.mnb.hu/Sajtoszoba/mnbhu_pressreleases/mnbhu_pressreleases_2014/mnbhu_kozlemeny_20140313_1030 (letöltés időpontja: 2014. június 13.)

²³ Lásd: 2/2012 (XII. 10.) PK vélemény

ellentétes feltételeket később kógens normával is tilalmaz, ezzel egyértelműen a fogyasztók helyzetét teszi könnyebbé, hiszen a tisztességtelenség, régi Ptk. 209.§-ban meghatározott elemei (a jóhiszeműség és a tisztesség követelményének megsértése, egyoldalú és indokolatlan egyensúly-eltolódás) helyett csupán a konkrét jogszabályba ütközés bizonyítása vitathatatlanul egyszerűbb feladatot jelent.

Emellett azt sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a bíróságokra is kevesebb munka hárul a jogszabályba ütközés megállapításakor, mint a jóhiszeműség és tisztesség követelményeinek vizsgálatakor. Mi sem igazolja jobban a fentieket, mint a Debreceni Ítéltábla bemutatott gyakorlata, valamint az, hogy az „egyedileg megtárgyaltság” problémaköre fel sem merülhet jogszabályba ütközés vizsgálatakor.

Irodalomjegyzék

GADÓ Gábor: *A fogyasztó kölcsönszerződések egyoldalú módosításáról*, Gazdaság és Jog, 2012. (20. évf.), 10. szám, 2-7.

GYEKICZKY Tamás: *Kit védünk? A fogyasztó közösségi jogi fogalmának társadalmi összefüggéseiről*, Európai Jog, 2012., 1. szám, 24-30.

HAJNAL Zsolt: *A fogyasztóvédelem alanya: a fogyasztó*, In: Szikora Veronika (szerk.): *Magyar fogyasztóvédelmi magánjog – európai kitekintéssel*, FOME, Debrecen, 2010., 39-52.

HAJNAL Zsolt: *A pénzügyi fogyasztóvédelmi szabályok aktuális változásai az Európai Unió jogalkotási folyamatainak tükrében*, Debreceni Jogi Műhely, 2009. (6. évf.), 1. szám, 11-23.

KEMENES István: *A pénzintézetek egyoldalú szerződésmódosítási jogáról*, Gazdaság és Jog, 2012. (20. évf.), 4. szám, 3-12.

NAGY Éva: *Fogyasztóvédelem és hitelszerződés*, In: BARTA Judit - WOPERA Zsuzsa (szerk.): *Kodifikációs tanulmányok a polgári jog és a polgári eljárásjog témakörében*, Novotni, Miskolc, 2011., 124-133.

NEMESSÁNYI Zoltán: *Általános szerződési feltételek, tisztességtelen szerződési kikötések* In: OSZTOVITS András (szerk.): *Bírói gyakorlat füzetek 7.*, Opten, 2013.

VÉKÁS Lajos: *Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a "fogyasztó" fogalmáról*, Európai Jog, 2002., 5. szám, 3-13.

Debreceni Ítéltábla Pf.I.20.298/2013/6. számú másodfokú ítélete

Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.020/2014/3. számú másodfokú ítélete

Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.024/2014/3. számú másodfokú ítélete

Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.278/2013/7. számú másodfokú ítélete

Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.279/2013/5. számú másodfokú ítélete

Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.639/2013/4. számú másodfokú ítélete

Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.726/2013/4. számú másodfokú ítélete

Debreceni Törvényszék 6.P.21.304/2012/15. számú elsőfokú ítélete

Debreceni Törvényszék 6.P.21.526/2012/15. számú elsőfokú ítélete

Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.533/2013/6. számú másodfokú ítélete

Fővárosi Ítéltábla 4.Pf.22.334/2012/4. számú másodfokú ítélete

Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.21.500/2013/6. számú másodfokú ítélete

Fővárosi Ítéltábla 5.Pf.21.575/2013/3. számú másodfokú ítélete

Fővárosi Törvényszék 2.G.41.415/2012/8. számú elsőfokú ítélete

Fővárosi Törvényszék 22.G.40.390/2013/6. számú elsőfokú ítélete

Fővárosi Törvényszék 25.G.40.102/2013/11. számú elsőfokú ítélete

Fővárosi Törvényszék 4.G.40.193/2013/8. számú elsőfokú ítélete

Kúria Gfv.VII.30078/2013. számú felülvizsgálati ítélete

Miskolci Törvényszék 23.P.21.972/2012/20. számú elsőfokú ítélete

Nyíregyházi Törvényszék 12.P.20.714/2012/32. számú elsőfokú ítélete
Nyíregyházi Törvényszék 5.P.21.444/2012/32. számú elsőfokú ítélete
Nyíregyházi Törvényszék 6.P.22.167/2012/15.számú elsőfokú ítélete
Nyíregyházi Törvényszék 6.P.22.232/2012/24. számú elsőfokú ítélete
Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.238/2013/9. számú másodfokú ítélete
Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.716/2013/8. számú másodfokú ítélete
Szegedi Törvényszék 13.P.22.428/2012/10. számú elsőfokú ítélete
BH 2013. 128
BH 2012. 247
C-210/96 - Gut Springenheide és Tusky kontra Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt ügy,
(1998) ECR I-4657
C-26/13 - Kásler és Káslerné Rábai ügy
2/2014. számú Polgári jogegységi határozat a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések
tisztegtelenségének megállapítására irányuló indítvány tárgyában
2/2011. (XII. 12.) PK vélemény a fogyasztói szerződés érvényességével kapcsolatos egyes
kérdésekről
2/2012 (XII. 10.) PK vélemény a fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által
alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog
tisztegtelenségéről
1959.évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve a belső piacon az üzleti vállalkozások
fogyasztókkal szemben folytatott tisztegtelen kereskedelmi gyakorlatairól
A Tanács 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott
tisztegtelen feltételekről
Az Európai Parlament és a Tanács 254/2014/EU rendelete a 2014 és 2020 közötti időszakra
vonatkozó többéves fogyasztóvédelmi programról és az 1926/2006/EK határozat hatályon kívül
helyezéséről
[http://www.mnb.hu/Sajtoszoba/mnbhu_pressreleases/mnbhu_pressreleases_2014/mnbhu_kozl
emeny_20140313_1030](http://www.mnb.hu/Sajtoszoba/mnbhu_pressreleases/mnbhu_pressreleases_2014/mnbhu_kozl
emeny_20140313_1030) (letöltés időpontja: 2014. június 13.)